

Nr 289.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsreglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.; given Stockholms slott den 6 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för social- och ecklesiastikdepartementen *fråga om pensionsreglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.* Föredragande departementschefen anför därvid följande.

Inledning; allmänna grunder.

I proposition denna dag, nr 288, har framlagts förslag till lönereglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa samt vid statsunderstöd-

da epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem. Frågan om sådan reglering har utretts av inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga, *sinnesslövårdssakkunniga*, vilka framlagt sitt förslag i frågan i ett den 19 juli 1943 avgivet betänkande rörande reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslöskolor (SOU 1943: 33). Här torde få hänvisas till de i propositionen lämnade redogörelserna för sinnesslöskolornas organisation och för nuvarande tjänstgörings- och avlöningsförhållanden för föreståndare och lärare vid nämnda skolor. Därutöver må erinras, att löneregleringen föreslås skola omfatta föreståndarna samt lärarna i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd, att för närvarande samtliga föreståndartjänster och de flesta lärartjänster av nyssnämnt slag äro pensionsreglerade enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt samt att löneregleringsförslaget innebär fördelning av föreståndarna — vilka skola vara ordinarie — på sex avlöningsgrupper, hänfödda till 14, 15, 17, 19, 21 och 23 lönegraderna, och placering av lärarna i 11 lönegraden, såvitt gäller de ordinarie, och 9 lönegraden, såvitt gäller de extra ordinarie. Vad som här och i det följande sägs om sinnesslöskolor har i tillämpliga delar avseende även å epileptikerskolor.

Sinnesslövårdssakkunniga ha anført, att en reglering av pensionsförhållandena för föreståndare och lärare vid sinnesslöskolorna enligt de sakkunnigas uppfattning hörde till ett fullständigt ordnande av anställningsförhållandena för nämnda befattningshavare. Pensionsregleringen skall enligt de sakkunnigas förslag omfatta de ordinarie och extra ordinarie lärare, vilka äro underkastade avlöningsreglementet för statsunderstödda sinnesslöskolor. Härvid är emellertid att märka, att enligt de sakkunnigas avlöningsförslag föreståndare skulle avlönas som lärare och därutöver äga uppbära visst föreståndararvode, vilket icke skulle vara pensionsgrundande. Särskilda pensionsreglementen skola enligt sinnesslövårdssakkunnigas förslag icke utfärdas, utan folkskolans pensionsreglementen skola göras direkt tillämpliga. Härom anför de sakkunniga bland annat följande.

Beträffande befattningshavarnas pensionering synes anslutning till vad i detta avseende är stadgat för folkskolans lärare kunna bli fullständig, och detsamma gäller även familjepensioneringen. Dessa stadganden ha för övrigt avseende på icke endast folkskolans lärare och nomadlärare utan även lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, tillhöriga vissa stiftelser. En kungörelse av innehåll, att folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen skola äga tillämpning jämväl för föreståndare och lärare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa torde alltså vara nog, dock med angivande av vissa speciella stadganden angående pensionsavdrag, pensionsålder, pensionsunderlag m. m.

I *yttrandena* har invändning ej rests mot förslaget, att pensionsförhållandena regleras samtidigt med en reglering av avlöningsförhållandena. Detsamma gäller förslaget, att pensionsregleringen skall omfatta de befattningshavare, som äro underkastade avlöningsreglementet för sinnesslöskolorna, samt förslaget, att folkskolans pensionsreglementen skola äga tillämpning å nu ifrågavarande befattningshavare. *Statens pensionsanstalt* har anført, att en sådan

pensionsreglering som den föreslagna ej syntes ägnad att föregripa pågående utredning angående pensionsanstaltens verksamhet.

Jag delar sinnesslövårdssakkunnigas i remissyttrandena ej motsagda uppfattning att, om lönereglering för ifrågavarande personal nu beslutas, pensionsreglering bör ske samtidigt. De sakkunnigas bestämning av pensionsregleringens omfattning synes mig så till vida riktig, att pensionsregleringen bör omfatta de ordinarie och extra ordinarie befattningshavare, vilka äro underkastade avlöningsreglementet för sinnesslöskolorna. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till lönereglering skola emellertid även föreståndarna i denna sin egenskap lönegradsplaceras och underkastas avlöningsreglementets bestämmelser. De böra följaktligen i samma egenskap omfattas av pensionsregleringen. Till de sakkunnigas förslag, att särskilda pensionsreglementen ej skola utfärdas utan folkskolans pensionsreglementen göras tillämpliga, kan jag även ansluta mig.

På grund av vad sålunda anförts föreslår jag, att beslut fattas om reglering från och med den 1 juli 1945 av pensionsförhållandena för föreståndare samt lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa. Tillika föreslår jag, att folkskolans pensionsreglementen i princip göras tillämpliga å nämnda befattningshavare.

Beslut härom torde böra meddelas i en särskild kungörelse, i vilken ock torde böra intagas erforderliga särskilda stadganden angående pensionsavdrag, pensionsålder och pensionsunderlag m. m. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda nämnda kungörelse, sedan riksdagen fattat beslut i fråga om pensionsregleringens huvudgrunder.

Pensionsålder.

Sinnesslövårdssakkunniga föreslå, att pensionsåldern skall inträda vid utgången av det läsår, under vilket lärare uppnått 60 års ålder.

Detta förslag har i *yttrandena* icke föranlett något särskilt uttalande.

Jag delar de sakkunnigas uppfattning, att pensionsåldern för lärare bör fastställas till 60 år. Enligt vad jag nyss anfört böra emellertid även föreståndarna omfattas av regleringen. Föreståndartjänsterna skola vara placerade i lägst 14 lönegraden. Enligt folkskolans tjänstepensionsreglemente är pensionsåldern för befattningshavare i lägst nämnda lönegrad 63 år. I överensstämmelse härmed torde pensionsåldern för föreståndarna vid sinnesslöskolorna böra bestämmas till 63 år.

Pensionsavdrag.

I folkskolans pensionsreglementen ha tjänste- och familjepensionsavdragen fastställts till samma belopp som enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena gälla för tjänsteman i motsvarande lönegrad av löneplan A eller löneplan Eo.

På samma sätt ha pensionsavdragen utmätts i *sinnesslövärdssakkunnigas* förslag.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit kan jag biträda.

Pensionsunderlag.

Vad i det föregående sagts om pensionsavdragen i folkskolans pensionsreglementen gäller ock i fråga om pensionsunderlagen, dock med den avvikelsen, att för kvinnlig befattningshavare tjänstepensionsunderlaget utgöres av det underlag, som enligt allmänna tjänstepensionsreglementet är fastställt för lönegraden närmast under den, till vilken befattningshavaren i avlöningshänseende är hänförd. Denna skillnad mellan allmänna tjänstepensionsreglementet och folkskolans tjänstepensionsreglemente har tillkommit därför att enligt folkskolans avlöningsreglemente kvinnlig lärare icke äger placeras i högsta löneklassen av den lönegrad hon tillhör, medan denna inskränkning icke är föreskriven för kvinnlig befattningshavare tillhörande civila eller militära avlöningsreglementet.

I löneregleringspropositionen denna dag har föreslagits, att omförmälda inskränkning i kvinnlig befattningshavares lönetursrätt skall fastställas att gälla även för de kvinnliga befattningshavare vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna, som bliva underkastade avlöningsreglementet för nämnda skolor. Överensstämmelsen i avlöningshänseende med folkskolans lärare torde böra utsträckas att gälla även i pensionshänseende.

Jag förordar därför, att pensionsunderlagen för föreståndarna och lärarna vid de statsunderstödda sinnesslöskolorna fastställas till de belopp, som skulle gällt, därest nämnda befattningshavare varit tjänstemän å löneplan A eller löneplan Eo och tillhört lönegrad betecknad med samma nummer som deras lönegrad vid sinnesslöskolorna, dock att tjänstepensionsunderlaget för kvinnlig befattningshavare skall utgöra det underlag, som enligt allmänna tjänstepensionsreglementet är fastställt för lönegraden närmast under den i avlöningshänseende tillämpliga.

Huvudmansavgifter efter pensionsregleringens genomförande.

Statens pensionsanstalt har i sitt remissutlåtande upptagit förevarande spörsmål till behandling och därvid anfört följande.

I motsats till vad som gällde beträffande folkskolans lärare under den tid de voro underkastade reglementet för statens pensionsanstalt, ha huvudmännen för befattningshavarna vid sinnesslöskolorna för närvarande att erlægga huvudmansavgifter. Dessa avgifter utgå med dubbla beloppen av de befattningshavarna åliggande tjänstepensionsavgifterna. Så var även förhållandet beträffande ämneslärarna vid de högre kommunala skolorna, innan dessa lärare avfördes från pensionsanstaltens reglemente och inordnades under särskilt tjänstepensionsreglemente. Huvudmännen för sistnämnda lärare ha emellertid alltjämt skyldighet att erlægga avgifter, en skyldighet som reglerats genom föreskrift i statsbidragskungörelsen. Det synes kunna ifrågasättas, om man ej tills vidare bör förfara på enahanda sätt i förevarande fall, i avvaktan på resultatet av den översyn av gällande bestämmelser om huvud-

mansavgift, som 1944 års pensionsutredning enligt för densamma meddelade direktiv har att verkställa. Ett ståndpunktstagande i denna fråga torde närmast få bliva beroende på den ställning statsmakterna komma att intaga beträffande avvägningen av statsbidragen till ifrågavarande skolors verksamhet.

Enligt § 51 reglementet för statens pensionsanstalt utgör den årliga tjänstepensionsavgift, som skall erläggas av lärare vid sinnesslöanstalt, $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget och den årliga avgift, som skall erläggas av huvudmannen, $6\frac{2}{3}$ procent av samma underlag.

Den i statens pensionsanstalts utlåtande åberopade skyldigheten för huvudmännen för ämneslärarna vid de högre kommunala skolorna att alltfört erlägga vissa avgifter motsvarande huvudmansavgifter (se propositionen nr 278/1939, s. 23—24) regleras för närvarande genom en bestämmelse i § 7 mom. 5 kungörelsen den 9 december 1938 (nr 754) angående statsbidrag till avlöning av lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor. Nämda författningsrum har efter däri genom kungörelsen den 14 juni 1940, nr 557, vidtagen ändring följande lydelse.

Vid utbetalning av statsbidrag jämlikt mom. 4 innehålles ett belopp, som svarar ej mindre mot vederbörliga pensionsavdrag samt pensionsavgifter till statens pensionsanstalt för samtliga i mom. 2 omförmälda befattningshavare än även mot huvudmansavgift, beräknad till dubbla summan av tjänstepensionsavdragen för befattningshavare, som äro underkastade tjänstepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor.

Efter framställning av chefen för socialdepartementet har Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat avlåta proposition till riksdagen med förslag angående statsbidrag till, bland annat, sinnesslöskolorna. Enligt detta förslag skall beviljas statsbidrag till avlöningar, att utgå med 75 procent av kostnaderna för de av löne- och pensionsregleringen omfattade befattningshavarnas avlöningar. Utöver detta statsbidrag skall — liksom tidigare — utgå driftkostnadsbidrag, avvägt sålunda att det kan beräknas täcka 75 procent av de verkliga driftkostnaderna med undantag för nyssnämnda avlöningar.

Vid den avvägning av statsbidraget till sinnesslöskolorna, som innefattas i omförmälda förslag, har förutsatts, att sinnesslöskolornas huvudmän tills vidare — i likhet med vad som gäller för vederbörande kommuner med avseende å ämneslärarna vid de högre kommunala skolorna — skola vidkännas mot huvudmansavgift svarande avdrag å statsbidraget till avlöningar. Avdraget torde böra fastställas till dubbla summan av tjänstepensionsavdragen för befattningshavarna.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat meddela *dels*

pensionsbestämmelser för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl., att tillämpas från och med den 1 juli 1945, *dels ock* i anslutning därtill erforderliga övergångsbestämmelser.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

W. Dickson.